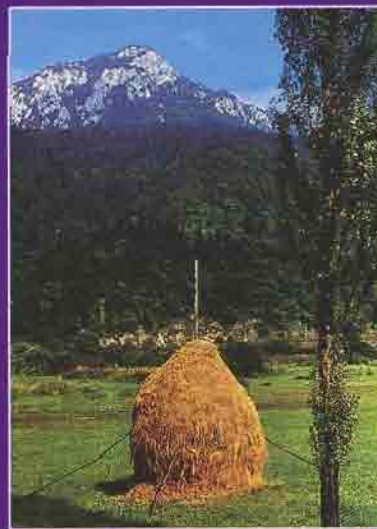
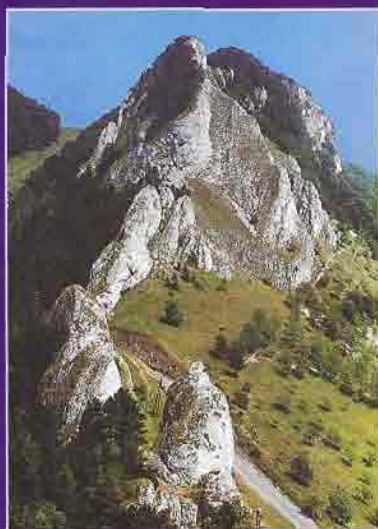

ŽIVOTNÉ PROSTREDIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

V ROKOCH 1992 - 1993

MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ŽIVOTNE PROSTREDIE Slovenskej republiky

v rokoch 1992-1993

HAVÁRIE A ŽIVELNÉ POHROMY

Havárie a živelné pohromy majú spravidla výrazné škodlivé následky na životné prostredie. Kým havárie sú spôsobené ľudskou činnosťou, živelné pohromy nezapríčiňujú ľudia priamo. Ochrana životného prostredia pred haváriami a živelnými pohromami predstavuje predchádzanie, obmedzovanie a odstraňovanie následkov týchto mimoriadnych udalostí, pri minimalizácii dopadov, včasnej a účinnej sanácii škôd.

V oblasti prevencie voči priemyselným haváriám, živelným pohromám a iným nehodám prijala vláda SR 7. júla 1992 uznesenie č. 630, v ktorom súhlasila s prístupom k **Dohovoru o vplyve priemyselných havárií prekračujúcich hranice štátov** (Helsinki 17.3.1992) po splnení určitých podmienok. Ich splnenie môže byť reálne asi do roku 1995.

Živelných pohrôm a havárií sa dotýka aj **Dohovor o ochrane a využívaní hraničných vodných tokov a medzinárodných jazier** (Helsinki 17.3.1992), s ktorým vláda SR súhlasila v uznesení č.797/1993.

Ide najmä o **povodne a havarijné zhoršenia akosti vôd**. Napríklad 16.-17.novembra 1992 bola povodeň na rieke Uh. Povodeň na stavenisku vodného diela Gabčíkovo kulminovala 25. novembra 1992 medzi 01-02 hod. pri stave hladiny 648 cm a prietoku 6130 m³/s. V posledných rokoch bol pozorovaný prudký nárast havarijných zhoršení, resp. ohrození akosti vôd. I keď počet zistených havárií v roku 1989 kulminoval, ešte stále je ich počet veľmi vysoký. Tieto havárie spôsobujú vážne škody hospodárstvu, poškodzujú životné prostredie, ohrozujú vodné zdroje určené na zásobovanie pitnou vodou, vyžadujú si náklady na odstraňovanie dôsledkov, napríklad na núdzové zásobovanie pitnou vodou, nutnosť dekontaminácie pôdy, atď.

Z uvedeného prehľadu vyplýva, že od roku 1989 nastal pokles evidovaných havárií a ich počet v roku 1993 je zrovnateľný s počtom evidovaných havárií v roku 1986 (v roku 1985 - 112 evid. havárií, v roku 1984 len 91 a v roku 1983 - 131 evid. havárií). Z hľadiska dlhodobého vývoja počtu evidovaných havárií možno konštatovať, že stúpajúci trend sa v roku 1990 zastavil.

Z látok škodiacich vodám sú to stále ropné látky, ktoré sa v priebehu hodnoteného obdobia rozhodujúcou mierou (v priemere 49,3%) podieľajú na vzniku havárií (v roku 1992 38% a v roku 1993 - 49%). V posledných rokoch si vysoký podiel udržuje aj počet havárií spôsobených exkrementmi hospodárskych zvierat a poľnohospodárskou výrobou (15), i keď sa oproti roku 1992 znížil o polovicu. Oproti tomu sa zvýšil o dvojnásobok počet havárií v odvetví dopravy a spojov. Vzrástol aj počet havárií nerozpustnými látkami a kalmi. Žiaľ, u pomerne veľkého počtu havárií (v roku 1993 už 27) sa nepodarilo zistiť druh škodlivej látky. Počet tohto druhu havárií sa

v posledných rokoch zvyšuje. Najväčší podiel na havarijnom zhoršení akosti vôd v uplynulom roku mali organizácie poľnohospodárstva, dopravy, kovospracujúceho priemyslu, stavebníctva a potravinárskej výroby. 7 havárií, ktoré vznikli v roku 1993 na území iného štátu, nepriaznivo ovplyvnili kvalitu vôd aj na Slovensku. Nepriaznivý vplyv na akosť vôd Uhu a Latorice malo havarijné znečistenie v októbri a decembri 1993, kedy sa do týchto riek dostalo veľké množstvo ropných látok z Ukrajiny.

Preklad o počte prípadov havárií na Slovensku v rokoch 1986-1993

Rok	Počet havárií evidov. SIŽP	Havarijné zhoršenie akosti vôd					
		povrchových			podzemných		
		celkom	vodárenské toky a nádrže	hraničné toky	celkom	znečistenie	ohrozenie
1986	141	115	11	13	26	3	23
1987	161	124	13	17	37	11	26
1988	200	164	11	19	36	16	20
1989	214	163	5	18	51	21	30
1990	207	137	11	26	70	35	35
1991	193	156	3	20	37	16	21
1992	172	127	2	11	45	20	25
1993	142	95	3	12	47	10	37

Prehľad o látkach škodiacím vodám, ktoré spôsobili havarijné zhoršenie akosti vôd v rokoch 1986-1993

Druh škodlivej látky	Počet havárií v jednotlivých rokoch							
	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Ropné látky	51	73	90	102	107	76	66	70
Žieraviny	4	4	11	10	12	6	5	5
Pesticídy	4	1	1	2	1	0	2	2
Exkrementy hospod. zvierat	12	23	21	17	13	32	22	8
Silážne štavy	6	2	5	6	2	5	1	0
Priemyselné hnojivá	4	1	2	7	0	0	0	0
Iné toxické látky	17	12	7	8	15	11	11	5
Deficit kyslíka	3	0	1	3	2	4	3	2
Nerozpustné látky a kaly	2	4	10	1	4	2	10	11
Odpadové látky	11	5	14	13	15	15	10	8
Iné látky	10	17	6	17	12	17	14	4
Nezistené	17	19	32	28	24	25	28	27

*Podiel jednotlivých odvetví na havarijnom zhoršení akosti povrchových vôd
v rokoch 1992-1993*

	Počet havárií	
	1992	1993
Vojsko	5	1
Doprava a spoje	13+ 1	25
Energetika	7	2
Kovospracujúci priemysel	11	7
Chemický priemysel	8	5
Poľnohospodárska prvovýroba	35	15
Potravinársky priemysel	10	7
Stavebníctvo	12	4
Distribúcia pohonných hmôt	-	4
Ostatné	17	29

V roku 1992 došlo v organizáciách SR podliehajúcich dozoru orgánov ŠOD SÚBP k 30 **prevádzkovým nehodám** v zmysle vyhlášky č. 111/1975 Zb. o evidencii a registrácii pracovných úrazov a hlásení prevádzkových nehôd (havárií) a väčších porúch technických zariadení. V porovnaní s rokom 1991 je ich počet nižší o 21,05 % (o 8 prípadov). Pri týchto haváriách došlo k 9 úrazom, z ktorých boli 2 smrteľné.

Priame škody na majetku organizácií, ktoré vznikli v dôsledku týchto udalostí, boli odhadnuté na 14 508 tis. Sk, čo je približne o 24 807 tis. menej ako v predchádzajúcom roku.

Ohodnotenie ohrozenia životného prostredia priemyselnými haváriami súčasný model evidencie samostatne neumožňuje. V orgánoch OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) sa pripravuje odporúčanie jednotného postupu v tomto smere pre všetky členské štáty.

Jednou z príčin živelných pohrôm a havárií, ktoré výrazne ovplyvňujú životné prostredie sú aj **svahové deformácie** vznikajúce následkom zosuvov a erózie pôd. Zo štátneho rozpočtu SR sa ročne vynakladá na inžiniersko-geologický prieskum zosuvných území spojený s vypracovaním návrhu sanácie a v havarijných prípadoch aj s vybudovaním základných stabilizačných prvkov cca 16 mil. Sk. Ministerstvo životného prostredia SR zabezpečilo len v roku 1992 inžiniersko-geologický prieskum svahových deformácií v Slanských vrchoch, povodí Oravy, Ľubovnianskej vrchovine, Pieninách, Kysuckej vrchovine, Javorníkoch, Bielych Karpatoch, Myjavskej pahorkatine, Zvolenskej kotline a vo východoslovenskom flyši. Zároveň riešilo havarijné zosuvy Vyšné Opátske - Krásna nad Hornádom, Kanianka, Lazy pod Makytou a Handlová - Nová Lehota.

Rozdelenie havárií podľa príčin ich vzniku

Príčiny vzniku	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Nedodržanie technológ, a prac. disciplíny	38	60	47	48	49	23
Nevyhovujúci technický stav zariadenia v dôsledku:						
- nedostatočnej údržby a náhrad, dielov	12	29	16	28	13	14
- nevhodného technického riešenia	25	29	28	18	18	12
- nedostatočnej kapacity sklad, dbjektu, resp. záchytnej nádrže	5	1	1	3	4	1
Mimoriadna udalosť (požiar, výbuch)	2	0	3	3	1	1
Poveternostné vplyvy (intenzívna zrážková činnosť, topenie snehu)	1	0	7	7	4	2
Doprava a preprava	13	26	28	20	26	29
Havária vznikla mimo územi SR a ČR	5	6	8	1	2	7
Iná	29	8	11	9	13	11
Nezistená	70	55	58	56	42	42

Medzi živelné pohromy a havárie môžeme zaradiť aj **požiare**, ktoré okrem priamych hmotných škôd alebo ujme na zdraví a živote, spôsobujú poškodenie životného prostredia, znečisťovanie ovzdušia, ako aj úhyn rastlín a živočíchov. Kým v roku 1989 zaevidovali 2293 požiarov (57 zomrelých a 148 zranených osôb, priame hmotné škody 113,7 mil. Sk), v roku 1992 to bolo 3 908 (68 zomrelých a 183 zranených osôb, priame hmotné škody 245,7 mil. Sk) a v roku 1993 až 6354 (49 zomrelých a 181 zranených osôb, priame hmotné škody 491,3 mil. Sk). Za 5 rokov došlo k 19 158 požiarom (priemerne 3832 za rok), pri ktorých zahynulo 279 osôb a 852 bolo *zranených*. Priame hmotné škody činili 1099,4 mil. Sk, kým environmentálne nikto nevyšiel. Nárast požiarov v priebehu 5 rokov o 63,92 % (o 2,77 - násobok) pri poklese priemyselnej a poľnohospodárskej výroby i dopravy začína byť alarmujúci.

